

Vlaams
Parlement

ingediend op **1762** (2018-2019) – Nr. 3
12 februari 2019 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Orry Van de Wauwer

over het ontwerp van decreet

houdende een circusbeleid

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde, Herman Wynants;

Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Paul Cordy, Kathleen Krekels, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Peter Wouters, Elke Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

Documenten in het dossier:

1762 (2018-2019) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

– Nr. 2: Amendementen

INHOUD

1. Toelichting	4
1.1. Circuscentrum	4
1.2. Provinciaal domein Dommelhof	6
1.3. Circusplaneet	9
1.4. Alexander Vantournhout	11
2. Bespreking	13
2.1. Vragen uit de commissie	13
2.2. Antwoordenronde	16
2.3. Extra vragen en antwoorden	22
Gebruikte afkortingen	25
Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 24 januari 2019 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het ontwerp van decreet houdende een circusbeleid, met Koen Allary, directeur Circuscentrum, Matthias Vermael, algemeen coördinator Circusplaneet, Gert Nulens, directeur provinciaal domein Dommelhof en Alexander Vantournhout, circuskunstenaar.

De presentaties uit de toelichting zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting

1.1. Circuscentrum

Koen Allary, directeur Circuscentrum: Circus roept bij de meeste mensen het beeld op van de tent, de olifant, de rode neus, maar circus is in Vlaanderen geëvolueerd tot veel meer dan dat. Aan de ene kant van het universum is er Circus Ronaldo, dat vanuit een vrij traditionele familie een transitie heeft gemaakt in een familiale sfeer, en dat in Barcelona in 2018 de cultuurprijs heeft gewonnen. Daar staat een Alexander Vantournhout tegenover, die het circus letterlijk en figuurlijk ontkleedt, en die voor een heel andere vorm van circus staat. Daartussenin zijn heel veel vormen mogelijk.

Circuscentrum wordt in internationale netwerken vaak gevraagd om het Circusdecreet van eind 2008 toe te lichten. Het was visionair en uniek, maar het was wel eigenaardig dat de jeugdcircusateliers er niet onmiddellijk in opgenomen werden. Vanuit Circus Flo, opgericht door vijf grote jeugdcircusateliers, ontstond Circuscentrum. In de reguliere decretale omgeving waren die niet opgenomen. Ze kregen via Circuscentrum een toelage. Een deel van het budget werd dus cash doorgestort via Circuscentrum.

Er was voor 2009, voordat het decreet van toepassing werd, al een interessante circusscène aan het ontstaan met mensen als Dirk van d'irque & sien, of Circus Ronaldo. Dat was het momentum om in een regelgeving te voorzien. Die heeft de voorbije tien jaar voor een ongelooflijke boost gezorgd, zowel nationaal als internationaal.

Vlaanderen is een bloeiende circusregio geworden, die internationaal scoort in alle lagen: artiesten, jeugdcircusateliers, festivals enzovoort. Je bent nooit sant in eigen land, en dat is moeilijk over te brengen. Maar het Vlaamse circus staat in de internationale circuswereld echt aan de top. Het is een interessante culturele groeisector en een internationaal kunstenvisitekaartje geworden.

Kunstenpunt heeft een tabel gemaakt van de internationale spreiding van voorstellingen. Volgens hun cijfers stond Circus Ronaldo op nummer 1. Circuscentrum heeft dan zelf cijfers opgevraagd. Er blijken, in vergelijking met de cijfers van Kunstenpunt, toch heel wat circusvoorstellingen in die top tien van de spreiding te staan. Dat heeft met een aantal eigenschappen van circus te maken. Het is een niet-talige vorm. Het Vlaamse circus heeft een eigen invalshoek. Bij wijze van spreken is er een hoekje af, met een surrealistische benadering van circus. Het duurt lang om een circusvoorstelling te creëren, maar die kan dan ook lang toeren. Vandaar de grotere spreidingscijfers voor circus.

Het 'nu' is een wezenlijke eigenschap van circus. Iedere voorstelling is anders. Het wezen van circus is eigenlijk het moment dat het gebeurt. Het nu is ook een belangrijk momentum voor de verdere ontwikkeling van circus in Vlaanderen. Het is daarom ook nu dat het moet gebeuren, dat de regelgeving moet worden gemoderniseerd, opgefrist en vernieuwd om die boost te behouden, anders vreest Circuscentrum dat de ontwikkeling zal stilvallen. Circus is aangekomen op

het keerpunt in de regelgeving dat hedendaagse dans in de jaren 1980 meemaakte. Toen heeft de overheid geïnvesteerd in structuren en erkenningen voor hedendaagse dans. Tegenwoordig is de hedendaagse dans echt een cultureel exportproduct en wereldtop. Voor circus zal vast hetzelfde gebeuren. Minister Gatz en zijn kabinet detecteerden dat keerpunt terecht. Het is een kans om het Circusdecreet af te stemmen op het gewijzigde veld.

Het Circuscentrum is heel blij dat de minister beslist heeft om het Circusdecreet niet in te kantelen in het Kunstendecreet. Daarvan is sprake geweest, maar volgens ons komt dat te vroeg. We proberen circus en de ontwikkeling ervan te ondersteunen op een rustige manier, omdat we niet het snoepje van de dag willen zijn. Het is beter om rustig te wortelen dan onmiddellijk in het Kunstendecreet terecht te komen. Bovendien zijn er een aantal mechanismen eigen aan circus die niet onmiddellijk binnen het Kunstendecreet passen.

Het Circusdecreet is vermoedelijk het enige decreet binnen het Vlaamse cultuurbeleid dat alles verbindt, van jongeren tot volwassenen, van amateurs tot professionals. Dat zit in het DNA van circus. Dat geldt ook voor de diversiteit. Sociaal circus behoort tot de circuswereld, en is een pluspunt van het Circusdecreet.

Het ontwerp van decreet is een belangrijke erkenning en een stap vooruit, maar de interessante functiebenadering werd helaas verlaten. In de verschillende gesprekken was dat nochtans een van de denkpistes, waarbij een organisatie zichzelf kon definiëren en bij iedere erkenningsaanvraag een andere functie of meerdere functies kon proberen te motiveren.

Het voorliggende ontwerp is een stap vooruit, maar we hebben toch een aantal bedenkingen. Ten eerste ontbreekt een structurele subsidie voor artiesten en gezelschappen. Daarvoor blijven we vechten. De reactie van de minister op het SARC-advies spreekt over de andere timing van creatie, maar er wordt vergeten dat een circusgezelschap soms met twee of drie creaties toert en dat daarrond een soort structuur moet worden gebouwd. Van Circus Ronaldo bijvoorbeeld zijn er drie voorstellingen op toer: La Cucina dell'Arte, Swing en de solovoorstelling van Danny Ronaldo. Dat geldt ook voor Alexander Vantournhout en andere compagnieën.

Ik vermoed dat men bang is voor een grote toevloed van aanvragen voor een structurele erkenning. Wij gaan ervan uit dat er niet zoveel dergelijke aanvragen zullen komen. Misschien kan een vijftal gezelschappen/artiesten zoiets aan, maar er zijn zeker geen dertig gezelschappen met de artistieke kwaliteit en continuïteit daarvan om een structurele erkenning te krijgen.

Onze eerste vraag is dus om alsnog te overwegen om een structurele erkenning voor artiesten en gezelschappen in het decreet in te schrijven. We zijn immers bang dat dit wegens budgettaire redenen niet werd ingeschreven. Toch zou het perfect legitiem zijn om te zeggen dat men geen structurele erkenningen zal toekennen wanneer er geen geld is. Maar als de mogelijkheid tot structurele erkenning niet in het decreet staat, kan ze ook niet gerealiseerd worden wanneer het budgettair beter gaat. De looptijd van een decreet is toch snel tien jaar voor men begint te evalueren en nieuwe teksten te schrijven. Dat betekent eigenlijk dat men artiesten die structurele erkenning voor tien jaar ontzegt. Vandaar dit pleidooi.

Een tweede pleidooi is om de minimumgrens van 80.000 euro voor de jeugdcircusateliers te behouden. Er zullen immers ateliers bijkomen. Ell Circo D'ell Fuego uit Antwerpen, een groot atelier, zal zeker in aanmerking komen. Stel dat er een bundeling komt van ateliers en dat die de voorgeschreven 10.000 uren

behalen. Indien er dan een paar bijkomen en het budget niet stijgt, ontstaat het perverse mechanisme dat succes eigenlijk in minder geld resulteert. Goed werken leidt tot minder geld. Doordat de sector zich ontwikkelt, is er minder voor iedereen.

Ons derde pleidooi betreft het inschrijvingsgeld voor studenten aan circushogescholen en -universiteiten. In het huidige decreet konden studenten die aan een circushogeschool of -universiteit wilden studeren, een beurs aanvragen. Die mogelijkheid wordt in het ontwerp geschrapt. Er wordt terecht verwezen naar de studietoelagen, omdat daar een eerlijke beoordeling mogelijk is, op basis van het belastbare inkomen van de ouders. Een student kan in Vlaanderen echter niet naar een circushogeschool of -universiteit gaan, aangezien er gewoon geen is. Ze moeten dus wel naar Frankrijk, Nederland of Montreal. In Brussel zijn er ingangsexamens. Wie wil jongleren, gaat beter naar Toulouse.

Een vierde pleidooi betreft de noodzakelijke verhoging van het circusbudget. Die heeft sowieso een minimale impact op het Vlaamse cultuurbudget, want circus is een zeer kleine sector. Tot op heden bedroeg het budget 2,2 miljoen euro. Nu stijgt dat tot 2,9 miljoen euro, met de middelen die de ateliers inbrengen uit Jeugd en nog wat middelen van de provincie. We zijn blij dat die middelen nu werden geormerkt als circusgeld, maar ze waren er eigenlijk al vóór het nieuwe ontwerp van decreet. Daarom vragen we nu om een verhoging. Het gaat dan niet om hoge bedragen als bij de kunsten of erfgoed. Als er jaarlijks 1 miljoen euro zou bijkomen, zou dat een ongelooflijke boost geven aan de circuswereld.

Tot slot nog dit. Circus is een gelaagde kunstvorm met een rijke geschiedenis, een onuitputtelijke taal en eindeloze vernieuwingsmogelijkheden. In elke voorstelling zindert de geschiedenis van deze kunstvorm, ook als die voorstelling die geschiedenis met de drillboor te lijf gaat. Deze woorden geven heel goed weer waar circus vandaag voor staat.

1.2. Provinciaal domein Dommelhof

Gert Nulens, directeur provinciaal domein Dommelhof: Ik zal een toelichting geven over werkplaatsen en festivals, en ook over productie, creatie en spreiding. Ik wil dat graag doen vanuit de praktijk van het Dommelhof en hoop van daaruit te kunnen extrapoleren naar het veld.

We hebben allen heel lang gewacht op het nieuwe Circusdecreet. Er werd binnen de sector veel over gesproken en gedebatteerd. We zijn tevreden dat het er bijna is, en ik wil iedereen danken die heeft bijgedragen aan dat hele proces naar een nieuw kader: beleidmakers, commissieleden, maar ook alle mensen uit de sector die werden bevraagd en hun zeg konden doen over dit ontwerp van decreet. Het is een complex proces, met wikken en wegen, met slaan en zalven, met overleg en beslissing.

Bij internationale ontmoetingen benijdt men ons echt vanwege een heus Circusdecreet. Al tien jaar is er bij ons een wettelijk kader waarbinnen ons veld kon groeien en ontwikkelen. In een Europese of internationale context is zoiets echt uitzonderlijk.

De collega's en ik komen al eens op internationale fora, zoals Circostrada, een groot netwerk van Europese festivals en werkplaatsen. Daar bekijkt men ons echt met veel jaloezie en ziet men in ons een voorbeeld. Zelfs in Frankrijk, zowat het enige land in Europa dat het nog beter doet dan wij, kijkt men met veel interesse naar de evoluties in het Vlaamse circuslandschap. We worden als Vlaamse actor heel vaak gecontacteerd om samen te werken of samen projecten op te zetten.

Men kijkt daarbij vooral naar onze Vlaamse circusartiesten. Ik kom straks graag nog even terug op de vergelijking met circusland bij uitstek Frankrijk.

In het algemeen zetten we met dit vernieuwde Circusdecreet opnieuw stappen in de goede richting. Een geïntegreerde aanpak, met inkanteling van de ateliers bijvoorbeeld, kan alleen maar helderheid scheppen. Ook het feit dat we mogen blijven bestaan naast het Kunstendecreet, vind ik een heel positieve zaak. Geef ons nog maar enkele jaren om te groeien en aan te sterken vooraleer we in de heel competitieve en drukbevolkte omgeving van dat Kunstendecreet terechtkomen.

Zoals Koen Allary al zei, is er geen functiebenadering in het nieuwe ontwerp van decreet. Op een bescheiden manier is die er echter toch binnengetreden. Dat laat organisaties inderdaad toe om zichzelf te definiëren en zich niet in allerlei vreemde bochten te wringen om toch maar binnen een categorie te passen.

Er zijn ook zaken waarbij we als sector vragen hebben. U weet dat wij in het brede kunstenveld zeer kritisch kunnen zijn. Kritisch kijken is nu eenmaal een van onze kerntaken. Kritisch staan we bijvoorbeeld tegenover de ontbrekende structurele financiering voor circusgezelschappen. In het algemeen is er uiteraard ook een breed gedeelde bezorgdheid over het beschikbare budget voor deze nieuwe regelgeving. Zonder nieuw budget weet ik niet wat er van dit Circusdecreet zou kunnen komen.

Andere bezorgdheden die te maken hebben met de inkanteling van ateliers, de rol van Circuscentrum en de ondersteuning van artiesten laat ik graag over aan de collega's.

Als directeur van Theater op de Markt wil ik wel graag ingaan op de elementen met betrekking tot de werkplaats en festivals. U weet dat we op het Noord-Limburgse provinciale domein Dommelhof al jaren een circuswerkplaats uitbaten en er elk jaar een groot festival organiseren.

Theater op de Markt komt, zoals ook andere actoren, voort uit het Kunstendecreet, maar wordt al tien jaar ondersteund vanuit het Circusdecreet, dus vanaf het begin ervan. We hebben al die jaren ondersteuning gekregen als festival. Dus in principe ging het om middelen die moesten dienen voor circusvoorstellingen voor een publiek.

Sinds meer dan twintig jaar zet Dommelhof met Theater op de Markt echter ook in op het ondersteunen van creatie en ontwikkeling. Het hele jaar door komen circusartiesten in de verschillende repetitieruimtes van Dommelhof aan nieuwe voorstellingen werken, maar ook aan een nieuwe beeldtaal, een experiment of een verkenning van artistieke paden. Het gaat onder andere om resultaatgerichte creaties die tot een concrete voorstelling leiden, maar daarnaast ook om vrije experimenten die niet noodzakelijk tot een direct resultaat leiden, maar een mogelijke basis vormen om later op voort te bouwen. Noem het de afdeling Research and Development van het circus.

Heel wat van onze tijd en middelen is al die jaren dus niet enkel gespendeerd aan de presentatie van voorstellingen tijdens een festival. Er ging ook heel wat energie naar creatie en ontwikkeling in onze circuswerkplaats. Heel concreet werd ook met de Vlaamse overheid een overeenkomst opgesteld in het kader van de middelen die wij ontvangen uit het Circusdecreet, waarin de doelstelling met betrekking tot creatie en ontwikkeling expliciet werd benoemd. Er was dus een concrete afspraak dat we voor de middelen die ons werden toebedeeld, onder andere 'actief moeten bijdragen aan de verdere ontwikkeling en vernieuwing van de circuskunsten'. Wij waren daarin niet alleen. Een aantal andere actoren, die

ook erkenning kregen als festival, hebben hetzelfde gedaan. Ieder deed dit op zijn eigen schaal en afgestemd op zijn eigen mogelijkheden, zoals bijvoorbeeld de festivals Perplx en Miramiro.

Voor dit werk, dat we puur volgens de letter van het huidige decreet niet hoefden te doen, maar dat we toch deden omdat we het nuttig en nodig vonden, wordt in het nieuwe ontwerp van decreet een expliciete erkenning ingebouwd. Dat stemt me heel gelukkig. Er wordt met name een categorie 'circuswerkplaats' ingevoerd, gekoppeld aan een structurele ondersteuning.

Dit kan een belangrijke stap zijn voor onze sector. Ik zal uitleggen waarom. Ik zal meteen ook verduidelijken dat ik bij de invoering van deze categorie hoopvol uitkijk naar kansen die zich hierbij voor het circusveld op verschillende vlakken aandienen.

In de eerste plaats, en dat kan worden gestaafd vanuit twintig jaar praktijkervaring in Dommelhof, is de vraag van artiesten en gezelschappen naar een werkplaats en residentieplek in Vlaanderen bijzonder groot. Wij krijgen elk jaar veel meer vraag vanuit het circusveld om in onze werkplaats te komen creëren en ontwikkelen dan dat we ruimte, tijd en middelen hebben. Dat maakt het ook des te pijnlijker om projecten te selecteren of mensen te weigeren, omdat ze in Vlaanderen bijna nergens anders terecht kunnen.

Ten tweede is het naast de erkenning van het werk als werkplaats ook goed om ontwikkeling zo expliciet in het ontwerp van decreet te zien staan. Als resultaat-gerichte projecten al weinig ruimte hadden in Vlaanderen om werkplekken te vinden, dan was het inderdaad nog moeilijker voor niet-resultaatgericht werk en onderzoek.

Ten derde moet het belang onderstreept worden van de dynamiek die zo'n werkplaats op zich kan creëren. Artiesten maken daar iets, maar zullen er ook andere artiesten ontmoeten, geïnspireerd worden, feedback krijgen en nieuwe wegen ontdekken. Al dikwijls heb ik in onze werkplek artiesten gezien die tijdens hun residentie elkaar leren kennen, plannen smeden en maanden of jaren later samen opduiken in eenzelfde project of voorstelling.

Ten vierde hoop ik dat er met de invoering van deze nieuwe categorie van werkplaats – en eigenlijk ook met betrekking tot de festivals – gewaakt zal worden over de diversiteit van het veld. Met diversiteit bedoel ik verschillende zaken. Ik hoop dat verschillende werkplaatsen in Vlaanderen een verschillende artistieke focus zullen hebben, zodat niet iedereen hetzelfde doet. Zodat je in de ene werkplaats misschien veel meer luchtacrobaten zult hebben, en in andere jongleurs hun plek krijgen. Ook Frankrijk gaat zo te werk. Die structuren doen daar zeker niet allemaal hetzelfde. Ik hoop ook dat er een diversiteit zal zijn qua invulling van de verschillende functies: ontwikkeling, creatie, presentatie en participatie. Ik hoop dat werkplaatsen zich ook daarin van elkaar zullen onderscheiden.

Ik hoop ook dat er een regionale spreiding zal zijn in Vlaanderen, van werkplaatsen zowel als festivals. Ik hoop dat de structuren die ondersteund zullen worden, een weerspiegeling zullen zijn van het Vlaanderen van vandaag: met werkplaatsen en festivals in verstedelijkte kernen, maar ook in semiverstedelijkte gebieden en landelijke tussengebieden. Opnieuw is Frankrijk een voorbeeld, met werkplaatsen in grote steden als Marseille, maar net zo goed in een afgelegen streek in de Ardèche.

Ten slotte wil ik het belang onderstrepen dat het instrument van een werkplaats kan hebben voor de uitstraling van de Vlaamse circussector. Ik vermoed en hoop

dat naast de dynamiek van werkplaatsen op zich, ook een netwerk van werkplaatsen kan ontstaan, zoals in Frankrijk. Daar bestaat het systeem van de pôles nationaux du cirque. Twaalf grote huizen focussen zich op creatie, productie en presentatie. Wat er wel helemaal anders is, is dat die huizen door vijf verschillende bestuursniveaus worden gefinancierd: het Franse ministerie van Cultuur; de regio; het 'département'; de 'communauté', een intergemeentelijk verband; en de gemeente. Het ene bestuursniveau geeft geld uit de pot voor cultuur en een ander bestuursniveau geeft de werkplaats middelen in het licht van een project rond regionale ontwikkeling. Nog een ander bestuursniveau geeft dan middelen voor maatschappelijke participatie. Op die manier krijgen die huizen een groot gewicht en belang dat hun een bovenlokale en zelfs internationale uitstraling geeft.

Die Franse huizen hebben meestal infrastructuur en bieden artiesten een werkplek. Ze hebben een circusprogramma of -festival en blijken belangrijke trekkers van de sector te zijn. In die Franse context vormen de structuren een netwerk dat een eigen dynamiek genereert en voor het hele veld een hefboom wordt. Ik hoop dat dit ook ons met de invoering van de werkplaatsen in Vlaanderen te wachten staat.

1.3. Circusplaneet

Matthias Vermael, algemeen coördinator Circusplaneet: Ik werk als coördinator voor Circusplaneet. Ik ben daar al op mijn 25ste mogen beginnen, zit er ondertussen al veel te lang voor een jeugdwerkorganisatie, maar ben blij dat ik er nog altijd ben.

Ik zal proberen te spreken namens de circusateliers in Vlaanderen en toelichten welke onderhandelingen we met het kabinet hebben gevoerd en wat voor ons de aandachtspunten zijn.

De circusateliers houden zich bezig met talentontwikkeling. Op dit ogenblik organiseren we samen ongeveer 7000 deelnemersuren, wat slaat op elk uur waarin een kind aan circus doet. Kort door de bocht komt het erop neer dat elke dag ongeveer duizend mensen in onze zalen twee uur aan circus doen. We werken met een methodiek en proberen kinderen, jongeren en volwassenen een aantal competenties bij te brengen, zoals ondernemen, samenwerken in een diverse groep, hard werken en zelfs wiskunde. Buitenlandse onderzoeken tonen aan dat de wiskundige competenties verbeteren door aan circus te doen, al weet niemand hoe dat precies werkt.

We zien bij onze kinderen en jongeren een enorme professionele doorstroming. Circusplaneet heeft bijvoorbeeld veertien beroepskrachten, waarvan er dertien uit de eigen werking of uit het circusveld komen. We zien veel mensen professioneel circusartiest worden. Onze sector creëert dus wel wat werkgelegenheid.

Een tweede speerpunt van onze werking is de diversiteit. Op dat vlak mogen we onszelf voorbeeldorganisaties noemen. Wat de diversiteit in de werking betreft, is Circus Zonder Handen in Brussel waarschijnlijk het meest sprekende voorbeeld, met voor 52 procent van zijn deelnemers een maatschappelijk kwetsbare achtergrond. De andere ateliers doen het niet allemaal even goed, maar dit is binnen de circusateliers een groeiend thema. We zien dat elk atelier op dat vlak sterk groeit.

We organiseren veel vernieuwende sociale circusprojecten, bijvoorbeeld met asielzoekers, in gevangenissen of in heel moeilijke buurten in Gent, Antwerpen en Brussel. We zien ook een toenemende diversiteit bij onze staf- en educatieve

medewerkers. We moeten echter eerlijk toegeven dat er nog veel werk is. Op dat vlak is onze organisatie nog lang niet representatief.

Een derde belangrijk element is dat we met ons werk de gemeenschap vorm helpen geven. We nemen een verbindende rol op, net zoals de circuswerkplaatsen dat in hun landschap doen. Tijdens de zomer en de winter komen professionele artiesten terug bij ons om te trainen en om tijdens ons buurtcircusfestival samen met de kinderen uit de wijk op de pleintjes te staan. Vanuit die dynamiek proberen we te werken aan de gemeenschap, zowel in de buurten als internationaal.

Wat onze ideeën over diversiteit betreft, zitten we met een aantal grote uitdagingen, voornamelijk met betrekking tot de sociale circusprojecten. Een eerste uitdaging is dat we moeilijkheden ondervinden om dit structureel verankerd te krijgen. Zo heeft ons laatste buurtcircusproject, in de Brugse Poort in Gent, van de commissie een negatief advies gekregen omdat het een structurele werking betreft. Met onze beleidsnota hebben we geprobeerd hiervoor structurele middelen te krijgen, maar we hebben van de afdeling Jeugd geen middelen gekregen. Desondanks vertelt iedereen ons dat we heel waardevol werk leveren. We zijn dus echt op zoek naar een structurele verankering van ideeën die het projectmatige overstijgen en die meer zijn dan enkel windowdressing voor onze eigen organisaties en voor de overheid.

Een tweede grote uitdaging betreft de fysieke en emotionele veiligheid. Onze organisaties zijn sterk gegroeid. We zitten bijna op het punt waarop we preventieadviseurs zouden moeten aanstellen. We werken nu al met draaiboeken voor de veiligheid. Ons hijsmateriaal moet worden gekeurd. In de eerste plaats willen we grote circusongelukken vermijden. In de tweede plaats kost het ook behoorlijk veel geld alles goed te organiseren. De grote circusateliers hebben dit misschien, maar bij de kleinere ateliers zie ik absoluut geen budget om dit te verwezenlijken.

Een derde grote uitdaging is het garanderen van een duurzame tewerkstelling en verloning voor onze medewerkers en artiesten. We kunnen daar deels zelf voor zorgen met eigen en aanvullende financiering, maar een overheidssubsidie is nodig om verder te kunnen groeien.

En dan is er nog een vierde punt. De grote circusateliers in Vlaanderen zijn allemaal bezig met infrastructuur. Wij hebben in Gent een kerk gekocht die we aan het renoveren zijn met middelen uit het FoCI en met Europese middelen.

In Mechelen heeft men net een nieuw jeugdwerklokaal gerealiseerd, waar ook de circusschool gehuisvest is. Ook in Leuven en Antwerpen werkt men aan nieuwe infrastructuur. Die infrastructuurverhalen zullen wellicht een impact hebben op langere termijn, omdat we uiteraard ook middelen nodig hebben om inhoudelijk iets te doen in die gebouwen. Zoiets brengt sowieso wel wat kosten met zich mee voor de overheid.

Wij staan te popelen om de kwaliteit van onze werking duurzaam te organiseren. Van het kabinet kregen we de vraag of we in het Jeugddecreet willen blijven of liever naar het Circusdecreet overstappen. Met Circusplaneet zijn we drie jaar geleden in dat laatste terechtgekomen; Circus in Beweging en Circolito zaten er al iets langer. Circus Zonder Handen is vermoedelijk samen met ons gekomen.

Het grootste deel van onze activiteiten kan binnen het Jeugddecreet niet worden betaald. Zo worden onze gezamenlijke activiteiten voor kleuters en ouders niet gesubsidieerd, want er doen volwassenen mee. Onze community training, die een heel divers publiek aantrekt, en waarvan 30 procent maatschappelijk

kwetsbaar is, wordt evenmin ondersteund, want dat is training en geen cultuureducatie. Zo kan ik nog een tiental voorbeelden geven.

Bij het Jeugddecreet zitten we niet slecht, want er zijn wel wat middelen beschikbaar. Maar eigenlijk zijn we op zoek naar een decreet dat ons honoreert voor wat we echt doen. We zijn ook blij dat er nu een opening is om in het Circusdecreet te komen.

Er werd gevraagd waarom we niet kiezen voor het deeltijdse kunstonderwijs. Dat is een vraag die om de drie, vier jaar terugkomt. Maar we vinden dat een veel te formalistische omgeving voor wat wij doen. In zo'n omgeving zouden we nooit zo zijn gegroeid.

Circusplaneet is eigenlijk de potgrond van de circussector, en daarom zijn we heel blij dat we nu zouden worden opgenomen in het Circusdecreet. Dit decreet kan ons de kans bieden om te groeien vanuit onze eigen ambities, en met ons eigen DNA als uitgangspunt.

Er zijn wel een aantal bezorgdheden. Tijdens de onderhandelingen was er altijd sprake van een kwantitatieve instapdrempel in het decreet, met daaraan gekoppeld een bedrag van 80.000 euro, naar analogie met het Jeugddecreet. We zouden dus 10.000 deelnemersuren moeten organiseren. Maar nu is dat bedrag plots uit de tekst geschrapt, met als argument dat men ons kwalitatief wil beoordelen. Uiteraard willen wij dat zelf ook. Maar er is wel ongerustheid omdat die garantie van 80.000 euro er niet meer is.

Als er in de toekomst ook ateliers zouden bijkomen, dan vrezen we dat het bedrag vanuit de afdeling Jeugd en vanuit de vroegere provincies zal moeten worden verdeeld onder een toenemend aantal partners. Die drempel van 80.000 euro zou dat probleem toch verhelpen. Het Circusdecreet verruimen zonder middelen, is het verarmen van de individuele spelers in het decreet. Op die manier worden we het slachtoffer van ons eigen succes.

De kleinere ateliers moeten in het decreet worden meegenomen. We begrijpen immers niet goed dat men enerzijds de versplintering wil tegengaan door de ateliers mee te nemen in het Circusdecreet, en anderzijds de versplintering net organiseert door er kleine ateliers buiten te laten. De grote ateliers hebben tien jaar geleden hetzelfde meegemaakt, en nu beaamt iedereen dat het toch beter is dat we onder het Circusdecreet vallen, en niet onder een ander decreet.

Een aantal collega's is bezorgd over het feit dat de huidige Circuscommissie heel artistiek samengesteld is. We stellen ons de vraag of daar ook mensen zullen zetelen die met een cultuureducatieve bril, en met een diversiteitsbril naar onze werking kijken.

En dan is er nog een laatste bezorgdheid. Op dit moment opent onze erkenning een aantal deuren in andere decreten. Een voorbeeld daarvan zijn de middelen van het Vlaams intersectoraal akkoord, die rechtstreeks gekoppeld zijn aan de Vlaamse erkenning. Wij vragen ons af of men voldoende heeft onderzocht of die erkenningen ook behouden zullen blijven, en of die deuren ook open zullen blijven als we naar het Circusdecreet verhuizen.

1.4. Alexander Vantournhout

Alexander Vantournhout, circuskunstenaar: Ik spreek vanuit mijn eigen visie over hoe ik zelf groot geworden ben in het circuslandschap. Ik heb rond mijn vijftiende het circus ontdekt als autodidact, via een workshop. In die tijd waren er amper circusscholen, althans niet in Roeselare of West-Vlaanderen. Ik leerde

het circus vooral kennen via videocassettes, de voorloper van YouTube. Even later waren de circusscholen geboren, en kon ik meteen instappen als assistent en lesgever, op vijftienjarige leeftijd. Rond diezelfde periode heb ik een talentenjacht gewonnen en kreeg ik onder andere mentorsessies van Matthias Vermael. Dat toont aan dat het circusveld in die tijd nogal klein was. Maar het is heel snel gegroeid. Toen bestond er nog geen Circuscentrum. Het ging toen nog om Circusvlo.

Die omschakeling maakt het interessant. Het Circuscentrum werd opgericht. Er kwamen aardig wat middelen voor jonge artiesten. Op mijn zestiende of zeventiende diende ik een dossier in om een Duits rad als circusattribuut te kopen. Ik kreeg op die leeftijd al 2200 euro, wat in andere decreten gewoon niet kan. Deze mogelijkheid maakt het Circusdecreet uniek. Het geven van deze levensnoodzakelijke kansen moet worden behouden.

Met dat attribuut heb ik dan een voorstelling gemaakt, die Dirk Van Boxelaere van d'irque & sien heeft geregisseerd. Met hetzelfde attribuut ben ik ook de ESAC binnengeraakt. ESAC is de circushogeschool van de Franse Gemeenschap in Brussel, met een bachelor in circus. Op dat moment boden vier scholen die bachelor aan, nu al zeven. Dankzij het Circuscentrum heb ik me samen met enkele collega's kunnen voorbereiden op dat toelatingsexamen. Er zijn jammer genoeg maar twee à drie Belgen per jaar die in die school terechtkunnen, omdat onze kweekvijver toen – en nu nog – altijd erg klein is en onze talentontwikkeling dus ook. Hopelijk komt daarin verandering.

Vreemd is wel dat op het moment van mijn intrede in ESAC, anderen met een toelage voor bijscholing in het buitenland konden studeren. Iemand kreeg 6000 euro om in Rijsel te studeren, terwijl het toelatingsbudget maar 3500 euro is. Of 6000 euro in Barcelona, met een inschrijvingsbudget van slechts 2000 euro. Dat zijn te hoge bedragen. Ik pleit ervoor dat die budgetten naar artiesten gaan, of naar een ontwikkelingsgerichte beurs wanneer de artiesten afgestudeerd zijn. Toen ik drie jaar later in P.A.R.T.S begon, moest ik 5000 euro inschrijvingsgeld per jaar betalen zonder enige subsidie. Dat plaatje klopt niet helemaal.

Dat was dus het opleidingsniveau. Eenmaal afgestudeerd maakte ik met Caprices mijn eerste voorstelling. Het maken van een circusvoorstelling duurt gewoonlijk twaalf tot veertien weken, wat veel langer is dan het maken van een dans- of theatervoorstelling. Maar het budget is vaak gelijk en bovendien heeft een circusvoorstelling veel meer speeldata.

Voor die eerste creatie kreeg ik direct 20.000 euro. Het ging om een voorstelling voor uitsluitend volwassenen. Zoiets was in die tijd heel ongebruikelijk. Het probleem was dat de kunstencentra die voorstelling zelfs niet gingen bekijken. Als reactie daarop heb ik voor het volgende project, ANECKXANDER, een aanvraag gedaan onder het Kunstendecreet, maar zelfs met 15.000 euro coproductiebudget of eigen inbreng haalde ik de drempel niet, waarschijnlijk omdat mijn dossier niet goed genoeg was. Als ik het nu herlees, was dat terecht. Even later heb ik het project met een beter dossier opnieuw ingediend en kreeg ik wel een subsidie onder het Kunstendecreet.

Onder het Circusdecreet kan men dus met een dossier dat niet goed geschreven is en een boekhouding die niet goed in elkaar zit, toch aardig wat middelen verkrijgen. Maar om in te stappen in het Kunstendecreet zal er een paradigma-shift naar meer professionalisering moeten gebeuren. Wellicht maken we het de commissie ook te moeilijk door bijvoorbeeld geen KIOSK aan te maken voor het Circusdecreet. Daardoor komt er geen natuurlijke shift tussen een amateur-, semiprofessioneel of professioneel gezelschap. Als we geen deftig dossier

indienen, is het moeilijk om gemeenschapsgeld te claimen. Ik zou dus hameren op een zekere professionalisering.

Ik ben dus artiest. Omdat ik dans gestudeerd heb aan P.A.R.T.S. bevind ik me met één been in het circusveld en één been in het dansveld. Ik wil niet kiezen. Gelukkig is het Kunstendecreet zo open gemaakt dat ik mij in die vloeiende categorieën van verscheidene kunsten kan bevinden, want het ene project is bijvoorbeeld wat meer theater en circus, en het andere wat meer dans.

Het Circusdecreet ondersteunt met zijn beperkte middelen vaak de projecten die voor 100 procent circus zijn. Wat licht afwijkt en minder hardcore circus is, wordt dan minder gehonoreerd. Daarom is het belangrijk voor de kunstenwereld om een openheid en communicatie te behouden tussen het Circusdecreet en het Kunstendecreet, zodat elk project op zijn intrinsieke waarde kan worden gehonoreerd.

Wat met onze toekomst? Ik ben nu dertig. Sedert 1 januari is Esther Maas voor de compagnie beginnen werken. Ze heeft daarvoor niet zonder risico haar twaalfjarige job van directrice van een cultureel centrum vaarwel gezegd. Zo werken we allemaal, met de steun van coproductenten. We zijn artiest in huis bij Perplx en ook voor vijf jaar 'artist in residence' in de Vooruit. Gelukkig hebben we dan ook dat internationale doorbraaktraject gekregen van het Kunstendecreet.

Ik ben grootgebracht in de circuswereld, maar stoot er op een plafond en moet me voor de toekomst in het Kunstendecreet begeven. Ik zou toch wel willen pleiten voor Circus Ronaldo, d'irque & fien en Compagnie ea eo, die circus echt belichamen, zodat er voor hen, en natuurlijk ook voor anderen, in een stevig budget en een toekomstperspectief voorzien kan worden. Zelf doen we nu al drie of vier jaar zo'n zeventig voorstellingen per jaar. We hebben een première in Théâtre de la Ville en gaan filmen in de Monumenten. Was ik begonnen in het Kunstendecreet, dan hadden we nu al veel verder gestaan.

Dan is er nog een grote bezorgdheid. Gisteren bleek dat het budget helemaal op is en er dus geen tweede subsidieronde volgt. Normaal wordt in april budget aangevraagd, maar dat is dus uitgeput. Dit was niet aangekondigd. Nu kunnen circusgezelschappen die op die ronde hadden gerekend, geen budget meer aanvragen. Het zijn vaak jonge gezelschappen die een première hebben op een bepaald festival. Festivals zijn dikwijls tweejaarlijks. Die gezelschappen kunnen daardoor geen creatie plannen voor dat festival en zijn zo de dupe. Ik weet niet wie ik met de vinger moet wijzen, maar het kan toch niet dat er nu plots een ronde wegvalt en er geen budget meer is.

Ik lees veel dossiers, omdat ik ook geconsulteerd word om te cureren of les te geven. Daarbij merk ik dat vele festivals gehonoreerd worden die de circussector helaas niet goed kennen. De drempel, die voor artiesten en gezelschappen iets hoger moet gelegd worden, mag ook hoger voor het festival. We moeten meer filteren en meer middelen naar artiesten laten gaan voor structurele ondersteuning. Circusartiesten en werkplaatsen moeten middelen kunnen verwerven ter ondersteuning van diversiteit en ontwikkeling.

2. Bespreking

2.1. Vragen uit de commissie

Marius Meremans: De voorbije jaren heb ik tweemaal het Circuscentrum bezocht. Ik ben vertrouwd met Festival Perplx en Cirk! Aalst. N-VA wil altijd de circussector ondersteunen.

Het Kunstendecreet kent een structurele subsidie, die vijf jaar geldt voor onder andere kunstenaarscollectieven en theaters. Een van de redenen om te zeggen dat structurele subsidies in het Circusdecreet moeilijker liggen, is dat het veld te wisselend en veranderlijk is. Daarom zou het moeilijker zijn om structurele subsidies toe te kennen. Hoe zien de sprekers dat?

Tegen structurele subsidies ben ik op zich helemaal niet gekant, maar in dat geval zijn bepaalde ankerpunten of gevestigden nodig. Ik verneem dat het in dat geval om een beperkt aantal gezelschappen of artiesten gaat. Moeten die dan een extra rol opnemen en bijvoorbeeld nieuw talent een plaats geven in een productie of gezelschap, opdat het een kans krijgt op internationale podia door te breken?

De werkplaatsen worden in het ontwerp van decreet structureel ondersteund en festivals projectmatig. Sommige organisaties combineren echter beide. Dan lijkt het erop dat een festival best direct ook een aanvraag indient als werkplaats, omdat het dan zeker is van structurele subsidies. Ik geloof echter niet dat er in Vlaanderen plaats is voor pakweg tien werkplaatsen, ondanks de regionale spreiding. Vlaanderen is dan wel creatief en talentvol, maar het is geen Frankrijk. Dan heb ik liever een aantal werkplaatsen die we goed ondersteunen, waar we werkelijk op kunnen inzetten en die een zekere spreiding hebben over Vlaanderen.

Hoe breed moet de diversiteit zijn? Er zijn heel wat diverse disciplines binnen de circuskunsten, maar misschien moet er geclusterd worden?

Hoeveel grote circusateliers zijn er? Hoeveel kleine zijn er, met minder dan 10.000 deelnemersuren? Welke gevolgen heeft de ondergrens van 10.000 uren en 80.000 euro op de sector?

Katia Segers: Zoals het SARC-advies al aangaf, bewijst het bestaan van het Circusdecreet van 2008 dat een goed decretaal kader een garantie is voor groei, uitbouw en kwaliteit van de sector. In dat opzicht is het heel goed dat het decreet bestaat en dat het nu ook wordt herzien. De sector mag heel fier zijn dat Vlaanderen internationaal aan de top staat. Alexander Vantournhout is een mooi voorbeeld van de hoge kwaliteit die we in Vlaanderen halen.

Sp.a staat zeker achter de herziening van het decreet om de sector nog sterker te maken, en staat ook achter de visie om het Circusdecreet niet in het Kunstendecreet in te kantelen. Drie vertegenwoordigers waren hier ook niet voor te vinden, maar Alexander Vantournhout vertelde een ander verhaal. Hij vindt dat er een paradigmashift nodig is om op termijn de stap te zetten naar het Kunstendecreet. Kan hij dit verduidelijken?

Sp.a steunt de vraag naar een verhoging van het budget. Hoeveel zou dat dan moeten zijn?

Marius Meremans had het al over structurele subsidies. Ik ben het ermee eens dat het gaat om een sterke, dynamische en veranderlijke sector, maar dat zijn experimentele kunsten ook. Persoonlijk denk ik dat structurele subsidies ook voor de circussector op termijn nodig zouden kunnen zijn.

Ik zou nooit pleiten voor een top-downbenadering in verband met een regionale spreiding, omdat men in eerste instantie moet uitgaan van de dynamiek van de sector.

Matthias Vermael vindt het nodig om de minimale ondergrens van 80.000 euro subsidies te behouden, uit angst dat in geval van meer aanvragers en een lager

bedrag, de koek wordt verdeeld. Ik kan die redenering volgen, maar vind ze vrij behoudsgezind. Op die manier wil men het bestaande behouden, en heet men de instroom van nieuwe initiatieven niet welkom. Is dat wel de juiste reflex met het oog op de dynamiek in de sector?

Wat is precies het nadeel voor de sector als men zou moeten aankloppen bij het decreet betreffende bovenlokale cultuur?

Matthias Vermael legt in zijn presentatie de nadruk op het belang van fysieke en emotionele veiligheid. Ik verwijs in dit verband trouwens even naar onze Commissie Grensoverschrijdend Gedrag. Mijn vraag is: hoe werkt de sector daaraan? Zijn integriteit en grensoverschrijdend gedrag een issue?

Orry Van de Wauwer: CD&V deelt de positieve teneur over de herziening van het Circusdecreet. Verschillende zaken vinden we heel positief. De circusateliers komen over vanuit het decreet Jeugd- en Kinderrechtenbeleid en maken nu deel uit van het circusbeleid.

Sommige opmerkingen van Matthias Vermael over het dko zijn ons bekend, maar dat decreet is recent hervormd. De hervorming komt misschien aan enkele van zijn kritieken tegemoet, want er zijn toch een aantal positieve evoluties.

Alle sprekers vinden het nodig om de ondergrens van 80.000 euro te behouden, maar wat met de grens van 10.000 deelnemersuren? Is het nodig om een structurele ondersteuning te bieden voor ateliers die minder deelnemers hebben, via het Circusdecreet of via het Bovenlokaal Cultuurdecreet? Hebben de sprekers een specifieke voorkeur? Is er nood om dat ook via het Circusdecreet op te vangen?

Matthias Vermael sprak over de vrees voor een versnippering van het veld. Hoe zal het Circuscentrum nieuwe opstartende ateliers in deze regeling kunnen ondersteunen? Moeten de kleinere opstartende ateliers ook op een andere manier kunnen instappen in dit decreet, als ze niet voldoen aan de 10.000 deelnemersuren?

De subsidiepot van 2,9 miljoen euro is een samenvoeging van de middelen vanuit het decreet Jeugd- en Kinderrechtenbeleid, de provinciale middelen en het huidige Circusdecreet. Sommige sprekers vonden dit te weinig. Welke groei zien ze op dat vlak? Wat is nodig om aan alle noden tegemoet te komen, zeker gezien de extra dynamiek die we allemaal verwachten van dit nieuwe Circusdecreet?

Over de subsidievormen zijn enkele bedenkingen geformuleerd, en dan vooral over de functiebeschrijvingen die aan alle organisatievormen toebehoren. Koen Allary sprak over de structurele erkenning voor artiesten en gezelschappen. Wat is zijn kijk op de nood aan een functiebenadering, die eigen is aan het Kunstendecreet? Is die nodig voor dit Circusdecreet?

Er is voldoende structurele ondersteuning nodig voor alle kunstvormen, maar we moeten wel opletten met een doorgedreven functiebenadering, al zijn sommigen daarvoor wel vragende partij. In welke mate vrezen of hopen de sprekers dat dit de deur openzet naar een inkanteling in het Kunstendecreet? Delen ze allen de wens tot intreding in het Kunstendecreet? Hopen ze dan op een volledige inkanteling en op welke termijn? Of mikken ze op het behoud van een apart decreet met voldoende extra structurele ondersteuning?

Dan heb ik nog een vraag over de circusscholen en de universiteit, en de opleidingsbeurzen waarnaar hier werd gevraagd. Ik heb navraag gedaan bij mijn collega's van de commissie Onderwijs. We moeten bekijken of het mogelijk is om

studiebeurzen voor buitenlandse opleidingen te krijgen. Maar er moet ook worden nagedacht over alternatieven voor zulke beurzen vanuit de cultuursector zelf, om aan die eventuele uitzonderingsregel tegemoet te komen. Dat zullen wij alvast verder uitklaren.

Bart Caron: Voor de eerste keer in de geschiedenis gaat in dit parlement zoveel aandacht naar circuskunsten. Het getuigt van de verdere groei van het veld sinds het eerste decreet. Als commissievoorzitter vind ik dat een heel aangename gedachte. Er is ook veel volk uit de sector aanwezig, wat het belang aantoont.

Ik zal het niet over het Kunstendecreet hebben, maar heb wel een vraag over de waardering voor de discipline circuskunsten. Krijgen de circuskunsten voldoende maatschappelijke waardering van het cultuurbeleid en de samenleving, of zijn ze nog altijd het kneusje met de rode neus? Krijgen ze genoeg waardering als kunstvorm?

Er is een interessante beweging merkbaar in het Kunstendecreet. De werkvormen worden helemaal losgelaten. We spreken niet meer over festivals, gezelschappen of kunstencentra, maar uitsluitend over functies. Hier gaat het om een mix van werkvormen en functies, die via de definities met elkaar verbonden: een soort tussenfase. Over tien jaar zal dat wellicht weer anders zijn. Eigenlijk gaan we dezelfde richting uit, maar we schaffen de werkvormen nog niet af. Integendeel, er komen er bij.

Het begrip werkplaats kende een eigenaardige evolutie, want het werd twintig jaar geleden in het Kunstendecreet ingevoerd, en er twee jaar geleden terug uit gezwaard. Om maar te zeggen dat in de kunsten soms bepaalde dingen nodig zijn die nadien overbodig lijken en in de weg zitten.

Toch ben ik bezorgd. Een rijk circuslandschap veronderstelt een mooi evenwicht tussen productie en creatie, de presentatie ervan, de participatieve activiteiten en het educatieve aspect. Slechts twee structurele werkingsvormen krijgen in het ontwerp van decreet meerjarige subsidies: de circusateliers en de werkplaatsen. Bestaat er dan geen risico op een overdreven aandacht voor werkplaatsen, de enige werkvorm die gedurende vijf jaar financiële zekerheid garandeert? Wordt zo niet te veel zekerheid nagejaagd? Wie zijn aanvraag onder de noemer festival indient, kan in het beste geval een projectsubsidie krijgen voor maximum drie jaar. Bestaat er geen risico dat daardoor de balans tussen de verschillende functies ernstig wordt verstoord?

In Vlaanderen hadden we destijds 10 kunsten- en 150 cultuurcentra, maar er was een balans tussen productie, coproductie en presentatie. Nu leggen we een zwaar accent op werkplaatsen. Op zich is dat terecht, want voor circusartiesten zijn werkplaatsen zeer nodig. Maar de vraag is of er geen scheeftrekking komt door financiële overwegingen van actoren. Ik vang op dat er veel goesting is om onder de noemer werkplaats een aanvraag in te dienen, maar weinig om dat als festival te doen. In het belang van de evenwichten tussen de functies moeten we deze vraag durven stellen.

Er wordt aangedrongen op meer middelen voor het Circusdecreet. Maar wat zijn de eerste drie prioriteiten als we meer middelen kunnen verwerven voor het circus? Naar welke organisatievormen moeten die middelen gaan: circusartiesten, werkplaatsen, festivals, ateliers? Graag een weging.

2.2. Antwoordenronde

Koen Allary: Wat de structurele subsidie betreft, was er de vraag of het circusveld niet te wisselend of te veranderlijk is. Zoals in alle kunsten, zijn er

artiesten en gezelschappen die opstaan en die vrij snel opnieuw verdwijnen. Maar er zijn ook blijvers. Die blijvers moeten structureel worden ondersteund in het Circusdecreet. Veel zijn het er niet. Nu al nemen ze een extra rol op. Neem bijvoorbeeld Circus Ronaldo. De zoon maakt voorstellingen met een aantal bevriende circusartiesten en probeert dingen uit. Voorts zijn laureaten van CircusNext betrokken in het nieuwe project 'Screws' van Alexander Vantournhout, waaruit ze veel leren. Het gaat om kruisbestuivingen. Die extra rol wordt organisch ingevuld.

Er was ook een vraag over werkplaats versus festival, en over het beperkt aantal clusters. Ik hoed me wel wat voor het woord 'cluster'. Iedere organisatie, of het nu een werkplaats, festival, gezelschap of atelier is, heeft haar eigen DNA en moet haar eigen gezicht hebben. Het is niet evident om over verschillende steden heen te bundelen en die identiteit te ontwikkelen. Het is dan ook beter om een beperkt aantal werkplaatsen te hebben die deftig kunnen worden uitgebouwd, dan dat er opeens tien moeten worden geclusterd. Ik sluit me aan bij Gert Nulens dat we ons moeten hoeden om alles aan de centrumsteden te geven. Cultuur verdwijnt in de meer rurale streken. De afzondering in een werkplaats of een creatieplaats op het platteland heeft een heel andere dynamiek dan in een grootstad.

In het ontwerp van het decreet is de combinatie festival en werkplaats niet mogelijk. Doordat een festival bovendien niet structureel is, zullen velen wellicht als werkplaats indienen, uit een soort veiligheidsoverweging gezien de structurele erkenning. Vermoedelijk zullen er minder als festival indienen. Maar dat is enkel een buikgevoel.

Er moet inderdaad een evenwicht zijn. Maar wat zou de plaats van festivals zijn, zonder Vlaamse relevantie binnen het Circusdecreet? Moeten er geen accenten gelegd worden naar andere festivals? Maar het hangt af van de wijsheid van de commissie en ten slotte van de minister welke festivals of werkplaatsen meegenomen worden in het nieuwe verhaal.

De waardering voor de discipline circuskunsten groeit. We zien dat kunstencentra geïnteresseerd beginnen te raken in circus. We zien dat cultuurcentra steeds circussen programmeren. Wij hebben met het Circuscentrum een collegagroep circusprogrammatoren geïnitieerd. Maandag was er een vergadering van programmatoren in het kunstencentrum nona te Mechelen.

De waardering groeit dus, maar het mag nog meer zijn. Het Circuscentrum voert zelfs een gevecht om het woordje 'circus' in de programmabrochures te krijgen. Het gebeurt namelijk nogal eens dat een circusvoorstelling onder 'dans' terechtkomt, of onder 'familievoorstelling' of 'humor'. 'Circus' is geen scheldwoord, het is een geuzennaam om fier op te zijn.

Het woordje 'circus' wordt ook veel misbruikt in de taal: "die betoging was weer een circus" of "dat politieke debat was weer een circus". Het heeft dan een negatieve connotatie, maar wij zijn fier op de benaming 'circus'. Dus er mag meer erkenning zijn. Op het einde van de rit wordt erkenning ook vertaald in een budget. Dat mag dus ook meer zijn, zeker voor een sector die nog een heel groeipad heeft.

Een vraag die steeds terugkomt, is: moet of kan circus in het Kunstendecreet kantelen? Ik blijf ervan overtuigd dat het nu niet het goede moment is. Ik hoop dat het binnen tien jaar wel zo is. Dat wil zeggen dat we dan een hele ontwikkeling zullen hebben meegemaakt.

De insteek van Alexander Vantournhout vind ik goed maar ook uitzonderlijk. Niet iedereen staat waar die man staat, met zijn achtergrond in de P.A.R.T.S. en de ESAC. Maar er zijn ook wel andere artiesten die binnen het Kunstendecreet hun pad zouden vinden. Heel veel anderen zijn daar echter nog niet klaar voor.

Gert Nulens: Wat de vraag over de structurele subsidie voor de artiest betreft, ga ik helemaal akkoord met Koen Allary. Een aantal grote gezelschappen is helemaal klaar voor een structurele ondersteuning, maar ik verwacht geen stormloop. Met de suggestie om deze gezelschappen extra taken op te leggen, bijvoorbeeld de ontwikkeling van jong talent, zou ik behoedzaam zijn. Wel zullen gezelschappen die een structurele ondersteuning beogen, vermoedelijk extra taken willen opnemen omdat dat hun dossier sterker zou maken. Maar ik zou het niet opleggen.

Uiteraard heeft Vlaanderen minder werkplaatsen nodig dan Frankrijk, maar het is belangrijk dat ze heel divers zijn, dat er bijvoorbeeld zowel grote als kleinere bestaan. Ik merk ook op dat de definitie van werkplaats die hier voorligt, erg verschilt met die in het Kunstendecreet. Ik hoop dat dat geen verwarring oplevert. Wat hier een werkplaats genoemd wordt, was binnen het oude Kunstendecreet veeleer een kunstencentrum. Kunstencentra deden daar aan participatie, productie, ontwikkeling en presentatie. Dat was de rol van een kunstencentrum. In het oude Kunstendecreet mocht een werkplaats eigenlijk amper iets presenteren en ging het vooral over ontwikkeling.

Dat brengt me tot de functies. Ik ben het eens met Bart Caron dat dit een mooie tussenweg is. De werkvorm wordt benoemd, bijvoorbeeld atelier of werkplaats, en toch wordt die functiebenadering daar ingevoerd. Dat is inderdaad een tussenweg. Bij een werkplaats wordt het echt zo benoemd dat je die vier functies op hun eigen manier zou kunnen invullen.

De vraag om over te stappen naar het Kunstendecreet ligt moeilijk. Enerzijds willen wij als sector serieus genomen worden. Hoe kunnen we beter serieus genomen worden dan door echt de overstap te maken naar dat grote Kunstendecreet? Aan de andere kant voelt iedereen toch dat we er nog niet echt klaar voor zijn. Maar ook daar kan dit decreet misschien een tussenweg zijn. Dan sluit ik me aan bij Alexander Vantournhout, die eigenlijk een pleidooi houdt om de kwaliteitsnormen te verhogen en om strenger te zijn voor onszelf en onze dossiers ernstiger te beoordelen.

Een budgetverhoging van 2,9 naar 3,9 miljoen euro zou fantastisch zijn. Maar een berekening over de verdeling van die middelen werd nog niet gemaakt.

Zal een structurele ondersteuning de keuze tussen atelier of werkplaats beïnvloeden? In de memorie van toelichting staat dat circuswerkplaatsen internationaal een voortrekkersrol spelen, permanent aandacht hebben voor binnen- en buitenlandse samenwerkingsverbanden, ontmoetingsplekken zijn waar kruisverbanden worden gelegd en de mogelijkheid bieden om residentieel te verblijven. De vraag is wie zal kunnen beantwoorden aan die uitgebreide en hoge normen.

Wat met actoren die al die jaren als festival hebben ingediend, zoals Perplx, Miramiro, Theater op de Markt? Stel dat die als werkplaats zouden indienen, wat dan met hun festival?

Er is ook nog een mogelijkheid om in te zetten op de functie presentatie. Men zou ook meer middelen aan productie en creatie kunnen geven en andere middelen zoeken voor de presentatie om de festivalfunctie in te vullen. Dat alles is nog onzeker.

Alexander Vantournhout: Wat de waardering voor het circus betreft, is het goed om te weten dat circus de meest geziene kunstvorm is op aarde. Dat komt wellicht door Cirque du Soleil, waarvan het ontstaan interessant genoeg puur economisch is. Bij de Canadese minister van Cultuur was een budget beschikbaar, dat deze volledig in Cirque du Soleil heeft gepompt. Het werd een succesverhaal en het op een na beste exportproduct van Canada. Ik pleit er dus voor om het budget niet met 1 miljoen euro te verhogen, maar met veel meer. 1 miljoen euro is immers vijf keer 200.000 euro. Dan kun je maar vijf compagnieën structureel ondersteunen. Maar goed, de realiteit in België is nu eenmaal heel anders.

We hebben een voorstelling die in een twintigtal landen speelt, altijd in de hoofdsteden. Maar ik heb al vijf jaar niet in Brussel gespeeld. Geen enkele Vlaamse instelling in Brussel programmeert hedendaags circus. In Parijs is er bijvoorbeeld Théâtre de la Ville, maar in het Kaaitheater, de Beursschouwburg of de KVS raken we niet binnen. Circus wordt enkel ingezet als ready-made, als een choreograaf of theatermaker een soort circusartiest op scène zet om een boodschap te brengen. Dat is heel spijtig.

Als ik mijn werk breng op bijvoorbeeld het Festival d'Avignon, wordt het ook niet echt circus genoemd. Op dat vlak hebben we nog een heel lange weg te gaan. Van de Vlaamse internationale kunsteninstellingen programmeert thans enkel de Vooruit circus. DeSingel of het Concertgebouw doen dit helemaal niet.

Wat kunnen we daaraan doen? Quota opleggen is niet de meest aangewezen weg, maar circus zal wel geïntegreerd moeten worden. Hetzelfde geldt voor andere kunstvormen. Magie en poppentheater zijn hier evenmin aanwezig, en zelfs hiphop niet. In Duitsland, Frankrijk en veel verdere landen zien we dat wel. België is op dat vlak te puristisch en denkt te veel in hokjes. Dat is mogelijk ook een gevolg van de splitsing in twee decreten.

Wat met een eventuele inkanteling in het Kunstendecreet? Als die op dit moment zou gebeuren, zou het een drama zijn voor heel de sector. Maar het Circusdecreet kan wel gebaseerd worden op het Kunstendecreet, waarbij men de fouten er al kan uithalen. Een werkplaats is er ook volledig anders omschreven. Hoe zou het kunnen? Jonge artiesten helpen met een ontwikkelingsgerichte beurs, dat zou bijvoorbeeld een heel goede zaak zijn. Daarnaast dan creatiesubsidie voor wat ervarener artiesten, en dan de werkplaatsen en festivals. Spiegel dus zoveel mogelijk aan het Kunstendecreet.

Na tien jaar werken in het nieuwe Circusdecreet kan de erkenning ook meekomen en zijn we verlost van enkele vreemde procedures. Ik geef een voorbeeld. 'Big in Belgium' is een prijs op Theater Aan Zee. Wie die wint, staat ook op het Edinburgh Festival. Dat nodigt dans-, theater- en performancegezelschappen uit, maar circus valt uit de boot. Circus moet dan geld aanvragen onder het Circusdecreet om gesubsidieerd te worden om op dat festival te staan. Dat is absurd. Als je een Belgische delegatie hebt, ga je toch niet apart subsidiëren voor circus om daar een gezelschap te plaatsen met het oog op een internationale doorbraak?

Ik heb ook vragen bij de Ultimas. De verschillende categorieën zijn vaak gebaseerd op de bestaande aparte decreten. Er is een Ultima voor podiumkunsten algemeen. Er is er geen voor dans, geen voor theater, maar wel voor circus. Dat is goed uitgespeeld van de circussector, omdat die mensen ook geen oog hadden voor een Danny Ronaldo of andere artiesten.

Concreet kan ik enkel over mezelf spreken. Ik geef les in ondertussen een tiental circushogescholen, maar ook in P.A.R.T.S., dit jaar ook in het KASK-

conservatorium en volgend jaar in het RITCS. Ik geef dus les op hogeschoolniveau inzake dans, theater en circus. Wij willen de Wood Cube opstarten in Roeselare. We hebben daar een zaal van de compagnie, die 80 procent van de tijd leegstaat. Als we zouden inzetten op een structurele erkenning, kunnen we er jonge gezelschappen opleiden. Dat doen we zelfs nu al. U kunt de video's raadplegen op het internet. Dan zouden we ook nog veel meer kunnen doen voor jonge circusartiesten en kunnen we veel teruggeven aan de buurt of door opleiding.

Een laatste probleem is de braindrain in het circus. Ik geef aan heel veel circusartiesten les, aan ESAC in Brussel, in Tilburg en Codarts Rotterdam. Letterlijk de helft van mijn klas aan de ESAC is naar Cirque du Soleil gegaan, heeft daar twee jaar gewerkt en kwam dan gepensioneerd terug in België wegens de enorme werkdruk, met 700 shows per jaar en daardoor heel wat letsels. Om dat te counteren, moet er wel een langdurig toekomstperspectief zijn. Op korte termijn is het erg lucratief om bij Cirque du Soleil te werken, maar op lange termijn verspeelt men zo kansen. Een ernstig circusbeleid moet een loopbaan kunnen aanbieden aan jonge artiesten, zowel structureel, projectmatig, qua opleiding en bijscholing. Dat geldt ook voor docenten.

Matthias Vermael: Er was nog de vraag hoeveel circusateliërs er zijn, hoeveel grote, hoeveel kleine. Er zijn momenteel vier circusateliërs erkend in het Jeugddecree, die tussen 80.000 en 140.000 euro krijgen. Daarnaast zou het West-Vlaamse Woesh nog 100.000 euro meebrengen uit de vroegere provinciale subsidiëring. Eén relatief groot circusateliër, El Circo D'ell Fuego, is zijn subsidies kwijtgeraakt toen de persoonsgebonden materies bij de provincies zijn verdwenen. Gezien hun werking zal hun omzet wel ongeveer 1 miljoen euro bedragen.

Met de drempel van 10.000 deelnemersuren zouden er nog drie andere spelers bijkomen, afhankelijk van hoe het landschap zich ontwikkelt: Circus Atelier SALTO in Tienen, El Circo D'ell Fuego, en waarschijnlijk ook Locorotondo in de Kempen. Op die manier zouden negen circusateliërs in aanmerking komen voor wat nu voorligt. Het aantal schommelt een beetje, maar in totaal zijn er een twintigtal circusateliërs in Vlaanderen. Er zijn een twaalfal kleinere initiatieven, die momenteel niet zouden worden meegenomen in het beleid.

Waarom die kleinere initiatieven meenemen in het decreet? Circusplaneet en andere ateliers hebben de ervaring gehad om binnen andere decreten te werken. Onze ervaring is dat je altijd een beetje moet zoeken: hoe passen we hier nu in? Steeds blijkt een belangrijk deel van de werking niet in een bepaalde regelgeving te passen. Dat is een gemiste kans: het ontwerp van decreet zou misschien een onderdeelje moeten bevatten voor ontluikende circusateliërs, die een boost zouden kunnen krijgen gedurende drie jaar met een kleiner bedrag. Als ze die opstap dan niet kunnen maken, kan men nog discussiëren, maar het is een gemiste kans dat ze eigenlijk geen ondersteuning op maat krijgen.

Wat met de garantie van 80.000 euro indien er nieuwe initiatieven bijkomen? Betekent dat niet dat wij nieuwe spelers in ons landschap niet willen verwelkomen? Wij hebben het zelf meegemaakt: we verloren onze provinciale middelen en gingen aankloppen bij de afdeling Jeugd om te worden erkend. Die heeft zijn uiterste best gedaan om ons niet binnen te laten. Vroeger waren drie modules voldoende. Nu moet je er zes indienen om binnen te komen. Vroeger moest je deelnemers in tien gemeentes bereiken. Ondertussen moet je deelnemers bereiken in drie provincies. Ik ken dus het gevoel van niet welkom te zijn.

Stel anderzijds dat vijf gegadigden 200.000 euro moeten verdelen, dan betekent dat 40.000 euro per speler. Als er nog spelers bijkomen, gaat iedereen achteruit

zolang geen minimum wordt vastgelegd. Onze vraag is dus dat de minister zelf de verantwoordelijkheid neemt om het budget in dat geval te verhogen, en dat hij die verantwoordelijkheid niet bij ons legt. Wij zullen met heel veel plezier nieuwe ateliers verwelkomen en ik hoop van mijn collega's hetzelfde. Ik pleit er dus voor om kleine circusateliers nu al mee te nemen in het Circusdecreet.

Wat met de integriteit in onze sector? Het is immers een fysieke discipline, die aanleiding kan geven tot moeilijke situaties op het vlak van fysieke integriteit. Alexander Vantournhout gaf het voorbeeld van Cirque du Soleil, waar de integriteit van mensen in het gedrang komt. Wij willen daar echt aan werken, met beleid dat inzet op fysieke veiligheid. Wij keuren onze materialen, bespreken elk ongeval, houden een logboek van ongevallen bij en hebben draaiboeken voor veiligheid. Daarnaast werken we ook rond emotionele veiligheid. Op dit moment wordt een van onze twee API's bij De Ambrassade opgeleid. Het beleid binnen Circusplaneet kan uiteraard nog worden verbeterd door de opleiding van vertrouwenspersonen en door te communiceren bij wie men anoniem problemen kan melden. Het is onze ambitie om daarin te groeien, maar het kost geld om zoiets te organiseren.

Het Dko-decreet is inderdaad ten gunste gewijzigd. Alleen zou het voor ons nu wat vreemd zijn om daar plots in te worden gegooid.

De vraag over de waardering is niet eenduidig te beantwoorden. We hebben het gevoel dat onze werking ook in de politieke wereld op veel waardering kan rekenen, en soms hebben daar middelen tegenover gestaan. De minister heeft zich herhaaldelijk actief geëngageerd om ons echt te waarderen. Binnen het artistieke milieu zijn er sommigen die ons sterk waarderen, maar soms botsen we op moeilijke grenzen. Zo begrijp ik nog altijd niet waarom de jeugdsector ons niet met open armen ontvangen heeft. Overigens geldt dat ook weer niet voor alle jeugdwerkspelers. De Ambrassade en de afdeling Jeugd hebben ons heel goed ondersteund. Ook individuele spelers ondersteunen ons. We zijn nu wel blij dat we met het Circusdecreet waardering zullen krijgen voor onze situatie.

Creëert de structurele betoelaging voor de ateliers en de werkplaatsen geen scheve balans? Dat is inderdaad een belangrijk aandachtspunt. Zeker de circuskunstenaars en de mensen die circus maken, moeten binnen het nieuwe Circusdecreet worden gehonoreerd. Hun situatie is soms precair. Zij moeten ondersteuning krijgen en die moet kunnen groeien.

Alexander Vantournhout zegt dat een budget van 2 miljoen euro niet genoeg zal zijn om een aantal organisaties structureel te ondersteunen. Circusplaneet wordt op dit moment met ongeveer 131.000 euro structureel ondersteund door de Vlaamse overheid. Wij hebben zeker de ambitie om ook bij de stad Gent aan te kloppen. Maar we weten nu al dat het niet zal volstaan. Wij hopen dus binnen de Vlaamse overheid verder te kunnen groeien. Anderzijds moeten we geen 10 miljoen euro vragen, want daar zouden we op dit moment in onze sector geen blijf mee weten.

Ik zou niet weten op welke vorm we het meest moeten inzetten. We moeten goed bekijken wie de ondersteuning het meest nodig heeft. Dan zie ik de circusartiesten zelf en de mensen die circus maken. Zij moeten dikwijls in heel preciaire omstandigheden werken. Ze kunnen zichzelf nog steeds geen loon uitbetalen om te creëren. Dat mag prioriteit nummer 1 zijn voor het beleid, om ervoor te zorgen dat zij op een professionele manier kunnen worden ondersteund om verder te werken.

Op dezelfde manier zie ik binnen de circusateliers nog steeds circuslesgevers die het moeilijk hebben om de eindjes aan elkaar te knopen. Daar stel ik dezelfde

vraag om ons op een goede manier te ondersteunen. Dan zullen we er oprecht voor zorgen dat die middelen naar de hoogste noden gaan.

Hetzelfde geldt voor de maatschappelijk kwetsbare deelnemers in onze werking. De nood is torenhoog en wij zullen er met 40.000 of 50.000 euro niet voor zorgen dat onze werkingen divers en integraal toegankelijk worden. Wij hebben die ambitie, maar dat zal echt heel veel geld kosten.

De beurzen voor de jonge circuskunstenaars kunnen een duw in de rug zijn. Daar mag ook wel aandacht voor zijn.

Koen Allary: Ik sluit nog even aan bij de vraag van Orry Van de Wauwer over kleine subsidievormen. Ik pleit ervoor dat Circuscentrum de mogelijkheid heeft om bijvoorbeeld een kleine financiële ondersteuning te geven aan een startend atelier, een artistiek onderzoek of een productieronde voor ateliers. Ateliers schrijven dan een dossier dat wordt besproken door een externe commissie. Die dingen moeten we kunnen blijven doen.

Dat gaat niet over grote bedragen. Voor een startend atelier gaat het over 1250 euro. Voor een artistiek onderzoek is dat 2000 of 2500 euro. Dat pleidooi wil ik wel houden, omdat Circuscentrum in een zeer regelarme omgeving werkt en eigenlijk een soort van educatieve taak kan opnemen, of een begeleidingstaak met het oog op de door groei naar het Circusdecreet of naar een ander decreet.

Ik ben het volledig eens met de minister dat het stuk verfondsing – want 10 procent van onze subsidie gaat nu cash naar de circusateliers – ontnomen wordt. Toch wil ik een pleidooi houden om verschillende kleine ontwikkelingen te kunnen initiëren en toeleiden tot de reguliere subsidiestromen.

2.3. Extra vragen en antwoorden

Marius Meremans: Over de structurele subsidie heb ik een duidelijk antwoord gekregen. Dat gaan we zeker meenemen. Hetzelfde geldt voor de werkplaatsen.

Opvallend is dat Vooruit, een gesubsidieerde Vlaamse instelling en een vuurtoren in het culturele veld, als enige consequent circus opneemt in de programmatie. De KVS, weliswaar geen instelling van de Vlaamse Gemeenschap maar alleszins een groot huis, doet dat niet, en DeSingel evenmin. Nochtans moeten ook zijn voor diversiteit zorgen. Dat is een aandachtspunt voor onze commissie.

Ook de braindrain van talent is een aandachtspunt. Iemand die talentvol is en in het buitenland – Frankrijk of Nederland – een diploma haalt, wordt onmiddellijk opgepikt door een buitenlands gezelschap, dat meestal ook al internationaal is. Internationale ervaring is niet slecht, maar we moeten ook in eigen land carrièrekansen kunnen aanbieden die structureel en voor een langere periode worden gewaarborgd. Het budget speelt daar beslist een rol in. We hopen op dat vlak toch een verschil te kunnen maken.

Bart Caron: Ik heb nog een vraag aan het Circuscentrum. Ik denk dat het reguliere aanbod van circus in cultuurcentra en gemeenschapscentra in de voorbije tien jaar vrij stevig gestegen is. Waar deze activiteit er vroeger niet kwam, is die nu behoorlijk regulier. Laat ons voorzichtig 'hoera' zeggen.

Mijn vraag over waardering was eigenlijk een vraag of binnen de brede wereld van kunst en cultuur het circus niet vaak met de nek wordt aangekeken, alsof het maar de babykunstenaars zijn in de hiërarchie van kunstenaarschap en waardering voor de kunsten.

In die zin ben ik het eens met Marius Meremans dat topproducties best mee door onze grote tophuizen kunnen worden ondersteund en gepresenteerd. Dat zou een belangrijke stap voorwaarts zijn. De omweg via Avignon is ook een interessante weg, maar het vreemde is dat zelfs die nog geen vertoning oplevert in een stad als Brussel. Die heeft veel culturele infrastructuur, maar slaagt er blijkbaar niet in om een regulier aanbod te presenteren omdat er vooral productiegerichte huizen zijn, of gemeenschapscentra, zeer dicht bij de lokale bevolking. Daartussen ontbreekt het presentatieniveau.

Alexander Vantournhout: Ik heb nog twee anekdotes. Ik heb wel een keer in Brussel gespeeld, in KANAL. Dat was dan nog een 'work in progress', geprogrammeerd door de programmeur van Centre Pompidou, in samenspraak met WorkSpace, een Franse programmeur. Ook Vooruit heeft naast Franky Devos een Franstalige programmeur in de persoon van Matthieu Goeury. In die zin komt het echt wel van Frankrijk naar Vlaanderen. Misschien kunnen we Vlaamse programmeurs overtuigen om dit voorbeeld te volgen?

In de laatste twee jaar ben ik gecontacteerd door twee 'pôles cirque', zoals ze dat in Frankrijk noemen. De ene vroeg of ik me niet in Frankrijk wilde vestigen omdat hij een ambassadeur nodig heeft. Dan zou ik drie of vier keer in een andere pôle cirque moeten spelen. De tweede vroeg me of ik me kandidaat wilde stellen om directeur te worden. Circusartiesten of 'circografen' worden vandaag niet gevraagd om te cureren in kunsteninstellingen of organisaties. Op dat vlak verwacht ik nog grote veranderingen.

Als ik in Frankrijk kom, zie ik soms jaargenoten uit mijn ESAC-studies. Zo is iemand uit Châlon vergezeld door zeven personen, terwijl wij maar met drie zijn. Onze technicus verzorgt ook licht en geluid, en de verkoopster neemt de productie erbij. Dus ook op het vlak van professionele omkadering staan we lang niet zo ver als Frankrijk. We kunnen zelfs niet al onze mails beantwoorden. De Fransen hebben daarentegen een communicatieverantwoordelijke, een 'attaché culturel' die de ontmoeting na de show regelt, en een 'attaché de presse', die de persconferenties organiseert. Die middelen hebben wij niet als artiest. Die lacune is voor mijn werk echt een belemmering. Als er nu niet meer middelen komen, kunnen wij echt niet professioneel werken en zullen we stagneren. Zo simpel is het.

Koen Allary: Ik wil graag nog een kleine reflectie maken bij de laatste betogen. Het is goed dat het circus steeds meer opduikt in de cultuurcentra. Maar we moeten er wel over waken dat de fysieke zaal het artistieke proces niet overneemt. Het circus in tenten is nagenoeg verdwenen. Het evolueert steeds meer naar iets frontaal, een zwarte doos. De grote vormen verdwijnen. Er zijn veel solo's, duo's en trio's. Dat heeft budgettaire redenen. We moeten erover waken dat de diversiteit van alle circusvormen behouden kan blijven. Want anders evolueert het naar het dictaat van de zaal op de artistieke vorm.

Bart Caron: Wat met de oude traditionele circussen? De beeldvorming verwacht heel wat publiek, omdat daar een andere vorm van circus te zien is dan wat vandaag in de circusateliers en de festivals wordt getoond. Hebben zij nog een toekomst? Of is het een sentimenteel, maar zeer traag afscheid van een ver verleden, dat alleen nog een soort erfgoed is? Bestaat het nog? Heeft het nog zin?

Koen Allary: Voor Circuscentrum heeft het zeker nog zin. We hebben een aantal acties rond de nomadische circussen, zoals ze nu in het huidige decreet worden omschreven. Er is een zekere natuurlijke selectie gebeurd. Het is in een gewijzigde vrijetijdsomgeving natuurlijk niet evident om als traditioneel circus te overleven. Maar voor ons hebben zij zeker nog hun waarde.

Een van onze acties is dat Circuscentrum met steden en gemeenten onderhandelt om correct met hen om te gaan, bijvoorbeeld op het vlak van standplaatsen of standgelden. Want sommige gemeenten stellen dat het traditionele circus welkom is, maar vragen zoveel standgeld dat het circus het niet kan betalen.

Bart Caron: Is er geen reusachtig kwalitatief verschil tussen het concept van het traditionele circus en wat er vandaag wordt gemaakt? Hoe galant moeten we zijn ten aanzien van die uitstervende vorm met een, naar mijn bescheiden mening, te laag kwalitatief niveau?

Matthias Vermael: Ik weet niet of dat iets anders is. Een nomadisch circus is met de samenleving mee geëvolueerd en heeft zijn artistieke kwaliteit mee omhoog getild. Kunnen de nomadische circussen niet gewoon in het voorliggende decreet passen? Dat is een persoonlijk standpunt.

Ik hoop dat ik hen hiermee niet schoffeer, maar er zijn soms kwaliteitsproblemen. Zo is het niet meer van deze tijd dat je tenten warm stookt met dieselfverwarming. Er woedt ook een discussie over wilde dieren. Zij hebben, net als wij allemaal, de taak om in de spiegel te kijken. We moeten kijken naar de noden van de huidige samenleving en nagaan wat we daarmee kunnen doen. Maar sommige dingen die ze doen, zijn heel interessant en passen wel degelijk bij wat er in de samenleving gebeurt.

Bart CARON,
voorzitter

Orry VAN DE WAUWER,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

API	aanspreekpunt integriteit
dko	deeltijds kunstonderwijs
ESAC	École Supérieure des Arts du Cirque
FoCI	Fonds Culturele Infrastructuur
KASK	Koninklijke Academie voor Schone Kunsten
KVS	Koninklijke Vlaamse Schouwburg
P.A.R.T.S.	Performing Arts Research and Training Studios
RITCS	Royal Institute for Theatre, Cinema and Sound
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (= Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media)